ECLI:LV:AT:2018:0514.16870000306.2.L

Lieta Nr. 16870000306
SKK–232/2018
Krimināllietu departaments

**Latvijas Republikas Augstākā tiesa**
**LĒMUMS**
Rīgā 2018.gada 14.maijā

Augstākā tiesa šādā sastāvā:
tiesnese Aija Branta,
tiesnesis Pēteris Opincāns,
tiesnese Anita Poļakova

izskatīja rakstveida procesā krimināllietu sakarā ar apsūdzētā /pers. B/ un viņa aizstāves Elitas Trukšānes kasācijas sūdzībām par Rīgas apgabaltiesas 2017.gada 31.oktobra spriedumu.

**Aprakstošā daļa**

[1] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2016.gada 3.maija spriedumu
/pers. B/, personas kods /personas kods/,
[1.1] atzīts par vainīgu Krimināllikuma 323.panta pirmajā daļā (likuma redakcijā līdz 2009.gada 29.decembrim) un, piemērojot Krimināllikuma 49.[1] pantu, sodīts ar brīvības atņemšanu uz 3 gadiem.
[1.2] Saskaņā ar Krimināllikuma 50.panta piekto daļu /pers. B/ noteikts sods brīvības atņemšana uz 3 gadiem 1 mēnesi, konfiscējot mantu – 452 USD, SIA */Nosaukums A/* 33% kapitāldaļas, SIA */Nosaukums B/* 51% kapitāldaļas, automašīnu *BMW* 318 ar valsts reģistrācijas Nr. /reģistrācijas numurs/.
[1.3] Saskaņā ar Krimināllikuma 55.pantu brīvības atņemšanas sods /pers. B/ noteikts nosacīti ar pārbaudes laiku uz 3 gadiem 6 mēnešiem.
[1.4] Drošības līdzeklis – sūtījumu saņemšanas adreses paziņošana – atstāts negrozīts.
[1.5] Izlemts jautājums par lietiskajiem pierādījumiem.

[2] Ar Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas spriedumu /pers. B/ atzīts par vainīgu Krimināllikuma 323.panta pirmajā daļā par materiālo vērtību piedāvāšanu un nodošanu valsts amatpersonai personīgi, lai tā par kukuli, izmantojot savu dienesta stāvokli, izdarītu vai neizdarītu kādas darbības kukuļdevēja un citu personu interesēs.

[3] Ar Rīgas apgabaltiesas 2017.gada 31.oktobra spriedumu, iztiesājot lietu apelācijas kārtībā sakarā ar Ģenerālprokuratūras Krimināltiesiskā departamenta Sevišķi svarīgu lietu izmeklēšanas nodaļas prokurora A. Miglāna apelācijas protestu, Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2016.gada 3.maija spriedums atcelts daļā par Krimināllikuma 55.panta piemērošanu /pers. B/.
Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

[4] Par Rīgas apgabaltiesas 2017.gada 31.oktobra spriedumu /pers. B/ un viņa aizstāve E. Trukšāne iesnieguši kasācijas sūdzības.

[5] Apsūdzētais /pers. B/ kasācijas sūdzībā lūdz pilnībā atcelt Rīgas apgabaltiesas spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā sakarā ar tiesas pieļautajiem Kriminālprocesa likuma pārkāpumiem.
Apsūdzētais uzskata, ka apelācijas instances tiesa spriedumā nav izvērtējusi vairākus viņa apelācijas sūdzībā minētos aspektus, proti, to, ka tikšanās notikušas tikai pēc /pers. E/ iniciatīvas, tikšanās laikā /pers. E/ ar rokas žestu parādījis, ka par palīdzību ir jāmaksā, lai gan no tikšanās 2006.gada 12.janvārī un 25.janvārī centies izvairīties, /pers. E/ uzstājis. Kukulis no viņa izspiests, jo nav prasījis izbeigt kriminālprocesu vai arī kādu atbrīvot no kriminālatbildības. Sarunas viņa un /pers. E/ starpā spriedumā nav vērtētas kopsakarā, bet izceltas atsevišķas frāzes un tās vērtētas viņam par sliktu. Apsūdzētajam neesot saprotams, vai viņš atzīts par vainīgu un sodīts tikai par kukuļa došanu, vai arī par tā piedāvāšanu.
Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka tādējādi apelācijas instances tiesa pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 12.panta, 562.panta pirmās daļas un 520.panta pirmās daļas pārkāpumus, kas atzīstami par Kriminālprocesa likuma būtiskiem pārkāpumiem šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē.

[6] Apsūdzētā /pers. B/ aizstāve E. Trukšāne kasācijas sūdzībā lūdz pilnībā atcelt Rīgas apgabaltiesas 2017.gada 31.oktobra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā. Sava lūguma pamatošanai aizstāve norādījusi vairākus argumentus.
[6.1] Pēc aizstāves domām, pirmās instances tiesas un apelācijas instances tiesas sprieduma aprakstošajā daļā sniegtais pierādītā noziedzīgā nodarījuma apraksts neatbilst Krimināllikuma 323.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāvam. Turklāt tas neatbilst arī Kriminālprocesa likuma 527.panta otrās daļas prasībām.
[6.1.1] Apelācijas instances tiesas sprieduma aprakstošajā daļā norādīts, ka /pers. B/ piedāvāja /pers. E/ materiālu vērtību – kukuli 50 000 latus. Tikšanās laikā viņš /pers. E/ nodeva daļu no piedāvātā kukuļa – 10 000 latus, bet pārējo daļu nevarēja nodot no savas gribas neatkarīgu iemeslu dēļ, jo tika aizturēts.
Savukārt sprieduma motīvu daļā norādīts, ka nododot /pers. E/ 10 000 latus, /pers. B/ īstenoja savu nodomu izdarīt kukuļdošanu.

[6.1.2] Krimināllikuma 323.panta pirmajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma objektīvās puses pazīme ir materiālo vērtību nodošana. Savukārt kriminālprocesā nav veikta neviena izmeklēšanas darbība, lai noteiktu, vai ir nodota materiālā vērtība, nav veikta kukuļdošanas priekšmeta apskate, turklāt nav veikta Kriminālprocesa likuma 195.panta pirmās daļas 7.punktā (likuma redakcijā līdz 2016.gada 23.martam) noteiktā obligātā ekspertīze, lai noteiktu nodotās naudas īstumu.

Līdz ar to apelācijas instances tiesas spriedums daļā par materiālās vērtības nodošanu ir pamatots ar pieņēmumiem un minējumiem. Proti, apelācijas instances tiesai nebija pamata spriedumā norādīt, ka šaubas par naudaszīmju īstumu nav radušās operatīvajā eksperimentā iesaistītajam /pers. E/, saņemot naudu no /pers. B/, procesa virzītājai, izņemot naudu, KNAB Slepenības režīma nodrošināšanas nodaļas galvenajam speciālistam, kurš pieņēma naudu glabāšanā, ekspertiem, kas veica daktiloskopisko ekspertīzi, jo neviena no minētajām personām par šo apstākli tiesā nav pratināta un pirmstiesas izmeklēšanā nav pētījusi naudas īstumu. Arī apelācijas instances tiesa lietiskā pierādījuma – izņemtās naudas – apskati nav veikusi.

[6.2] Atsaucoties uz judikatūrā un Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2008.gada 5.februāra spriedumā „*Ramanauskas v. Lithuania*" paustajām atziņām, aizstāve uzskata, ka šajā gadījumā /pers. E/ provocējis /pers. B/ dot kukuli. Savukārt apelācijas instances tiesa spriedumā nav izvērtējusi un atspēkojusi apsūdzētā un aizstāves apelācijas sūdzībā minētos argumentus par provokācijas faktu un tādējādi pārkāpusi Kriminālprocesa likuma 12.pantā nostiprināto cilvēktiesību garantēšanas principu, kā arī Eiropas Cilvēka tiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6.panta 1.punktā nostiprinātās tiesības uz taisnīgu tiesu.

[6.3] Aizstāve uzskata, ka apelācijas instances tiesa kļūdaini atzinusi par pieļaujamām /pers. B/ vainīguma konstatēšanai KNAB /Nosaukums/ nodaļas /amats/ /pers. E/ slepeni ierakstītās sarunas ar /pers. B/ 2005.gada 22.decembrī un 2006.gada 12. un 25.janvārī.

Sūdzības iesniedzēja norāda, ka lietā nav iegūti pierādījumi tam, ka ir saņemts Augstākās tiesas tiesneša akcepts nepublisko sarunu ierakstu veikšanai starp /pers. B/ un /pers. E/. Līdz ar to sarunu ieraksti, kas lietā atzīti par pierādījumiem, pēc aizstāves domām, ir iegūti, pārkāpjot Kriminālprocesa likuma 12.pantā noteikto cilvēktiesību garantēšanas principu. Minētā iemesla dēļ sarunu ierakstus nav pieļaujams izmantot kā pierādījumus /pers. B/ vainīguma konstatēšanai.

[6.4] Turklāt apelācijas instances tiesas spriedums pamatots ar ziņām, kas nav atspoguļotas tiesas sēdes protokolā un par kurām aizstāvim nebija iespējams izteikties tiesu debatēs.

Proti, apelācijas instances tiesas spriedumā norādīts, ka tiesa 2017.gada 23.maijā iepazinusies ar operatīvās izstrādes lietas materiāliem. Savukārt lietas materiālos nav ziņu par faktu, kad pret /pers. B/ likumā noteiktā kārtībā būtu uzsākta operatīvās izstrādes lieta, vai operatīvās izstrādes lieta bija uzsākta laikā, kad veikts operatīvais eksperiments un vai tā veikta pret /pers. B/. Uz minētajiem jautājumiem apelācijas instances tiesas spriedumā nav sniegtas atbildes. Līdz ar to operatīvo eksperimentu, kurā iesaistīts /pers. B/, nevar atzīt par likumīgu un tā rezultātus par pieļaujamiem pierādījumiem kriminālprocesā.

[6.5] Aizstāve norāda, ka pirmās instances tiesa, nosakot /pers. B/ galīgo sodu, nav ņēmusi vērā, ka 2017.gada 23.aprīlī beidzies /pers. B/ noteiktais trīs gadu pārbaudes laiks un galīgais sods, kas noteikts ar Daugavpils tiesas 2015.gada 6.augusta lēmumu, ir izciests. Līdz ar to nav piemērojama Krimināllikuma 50.panta piektā daļa.

**Motīvu daļa**

[7] Augstākā tiesa atzīst, ka Rīgas apgabaltiesas spriedums atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[8] Kriminālprocesa likuma otrā daļa noteic, ka spriedumam jābūt tiesiskam un pamatotam. Kriminālprocesa likuma 512.panta otrā daļa noteic, ka tiesa spriedumu pamato ar pierādījumiem, kuri pārbaudīti tiesas sēdē, un rakstveida pierādījumiem un dokumentiem, kuri norādīti lēmumā par krimināllietas nodošanu tiesai, vai ar pierādījumiem, kurus saskaņā ar šā likuma 125.panta noteikumiem nav nepieciešams pārbaudīt.

Augstākā tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesa, iztiesājot lietu, minētās tiesību normas nav ievērojusi.

[9] Apelācijas sūdzībā /pers. B/ aizstāve norādīja, ka pirmās instances tiesa nav izvērtējusi vai /pers. B/ vainīguma pierādīšanai drīkstēja izmantot KNAB /Nosaukums/ nodaļas /amats/ /pers. E/ slepeni ierakstītās sarunas ar /pers. B/ 2005.gada 22.decembrī, 2006.gada 12.janvārī un 25.janvārī, jo, norādītajā laikā, tiekoties ar /pers. B/, /pers. E/ veicis operatīvās darbības pasākumus. Savukārt Operatīvās darbības likuma 7.panta trešā daļa noteic, ka operatīvās darbības pasākumi, kuru gaitā tiek būtiski aizskartas personu pamattiesības, veicami sevišķajā veidā, proti, ar Augstākās tiesas priekšsēdētāja vai viņa īpaši pilnvarota Augstākās tiesas tiesneša akceptu. Šā panta ceturtā daļa noteic, ka operatīvā nepublisku sarunu slepena noklausīšanās (arī pa tālruni, ar elektroniskajiem un cita veida sakaru līdzekļiem) veicama tikai sevišķajā veidā un ar Augstākās tiesas priekšsēdētāja vai viņa īpaši pilnvarota Augstākās tiesas tiesneša akceptu. Tādējādi nepublisko sarunu iegūšana konkrētajā gadījumā ir atzīstama par sevišķajā veidā veicamu operatīvo pasākumu, kam nepieciešams Augstākās tiesas tiesneša akcepts. Lietā nav pierādījumu, ka šāds akcepts saņemts. Pēc aizstāves domām, līdz ar to minētie pierādījumi iegūti pārkāpjot Kriminālprocesa likuma 12.pantā noteikto cilvēktiesību garantēšanas principu, kas liedz šādā veidā iegūtos pierādījumus izmantot pierādīšanā.

[10] Apelācijas instances tiesa atzinusi, ka aizstāves minētie argumenti nav ņemami vērā un norādījusi, ka nav notikusi /pers. B/ sarunu slepena noklausīšanās, jo /pers. E/ nav slēpis savu identitāti, dienesta vietu un ieņemamo amatu, ka ierakstījis sarunas ar personu, kura ir vēlējusies ar viņu šajās sarunās iesaistīties.

[11] Augstākā tiesa atzīst, ka, noraidot aizstāves minētos argumentus par nepieļaujamību /pers. B/ vainīguma pierādīšanai izmantot starp /pers. B/ un /pers. E/ 2005.gada 22.decembrī, 2006.gada 12.janvārī un 25.janvārī notikušo sarunu ierakstus, apelācijas instances tiesa savam atzinumam spriedumā nav sniegusi likumam atbilstošu pamatojumu.

[12] Saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 130.panta pirmo daļu kriminālprocesa laikā iegūtās ziņas par faktiem ir pieļaujams izmantot kā pierādījumus, ja tās iegūtas un procesuāli nostiprinātas šajā likumā noteiktajā kārtībā. Savukārt šā likuma otrās daļas 4.punktā noteikts, ka par nepieļaujamām un pierādīšanā neizmantojamām atzīstamas tādas ziņas par faktiem, kuras iegūtas, pārkāpjot kriminālprocesa pamatprincipus.

[13] Apelācijas instances tiesa pieprasījusi operatīvās izstrādes lietas materiālus. Izvērtējot operatīvās izstrādes lietas materiālos esošo informāciju, apelācijas instances tiesa atzinusi, ka operatīvās izstrādes laikā ir ievērotas Operatīvās darbības likumā noteiktās prasības. Proti, ka pirms operatīvā eksperimenta uzsākšanas bija iegūta informācija, ka konkrētas personas meklē iespējas ietekmēt prokuratūrai nodotās /pers. B/ krimināllietas gaitu. Pēc informācijas pārbaudes tikusi ierosināta operatīvās izstrādes lieta, darbības pēc apsūdzētā /pers. B/ un /pers. E/ pirmās tikšanās noritējušas saskaņā ar lēmumu, ko akceptējis Ģenerālprokuratūras Īpaši pilnvaroto prokuroru nodaļas prokurors.

Vienlaikus apelācijas instances tiesa spriedumā nav norādījusi, kad akceptēts operatīvais eksperiments, un vai visi starp /pers. B/ un /pers. E/ notikušo sarunu ieraksti izdarīti akceptētā operatīvā eksperimenta ietvaros saskaņā ar Operatīvās darbības likuma 6.panta trešajā daļā noteikto. Proti, ka operatīvās darbības pasākumu gaitā var izdarīt ierakstus ar video un audio, kino un foto aparatūru, kā arī izmantot dažādas informācijas sistēmas un tehniskos līdzekļus, kuru izmantošanas kārtību nosaka operatīvās darbības subjekts.

Tāpat apelācijas instances tiesa spriedumā nav norādījusi uz tām likuma normām, pamatojoties uz kurām veikts starp /pers. B/ un /pers. E/ 2005.gada 22.decembrī notikušās sarunas ieraksts. Šajā aspektā nav izvērtētas arī liecinieka /pers. E/ liecības.

[14] Lietu pēc būtības izskata pirmās instances tiesa, bet gadījumā, kad iesniegts apelācijas protests vai apelācijas sūdzība – arī apelācijas instances tiesa. Savukārt kasācijas instances tiesas kompetencē saskaņā ar Kriminālprocesa likuma 569.panta pirmajā un trešajā daļā noteikto ir izvērtēt, tajā skaitā, vai ir ievērotas Kriminālprocesa likumā izvirzītās prasības pierādījumu izvērtēšanā.

Konkrētajā gadījumā kasācijas instances tiesa atzīst, ka apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi konkrētā pierādījuma – starp apsūdzēto /pers. B/ un /pers. E/ notikušo sarunu ierakstu – atbilstību Kriminālprocesa likuma 130.pantā pierādījumiem noteiktajām prasībām.

[15] Apelācijas instances tiesas pieļautais pārkāpums atzīstams par Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu šā likuma 575.panta trešās daļas izpratnē. Pieļautā pārkāpuma dēļ apelācijas instances tiesas spriedums atceļams un lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā.

[16] Pirmstiesas kriminālprocesā apsūdzētajam /pers. B/ noteikts drošības līdzeklis – sūtījumu saņemšanas adreses paziņošana. Augstākā tiesa norāda, ka ar 2009.gada 12.marta likumu „Grozījumi Kriminālprocesa likumā" šāds drošības līdzekļa veids no Kriminālprocesa likuma ir izslēgts. Kasācijas instances tiesa atzīst, ka /pers. B/ piemērotais drošības līdzeklis ir atceļams.

**Rezolutīvā daļa**

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. un 587. pantu, Augstākā tiesa

**nolēma:**

atcelt Rīgas apgabaltiesas 2017.gada 31.oktobra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Rīgas apgabaltiesā.

/pers. B/ piemēroto drošības līdzekli – sūtījumu saņemšanas adreses paziņošana – atcelt.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnese A. Branta

Tiesnesis P. Opincāns

Tiesnese A. Poļakova